

NOTA INTRODUCTÒRIA: EL GÈNERE I LA IDENTITAT ADOLESCENT

Rosa Sanchis Caudet

Educació sexual i identitat de gènere

Un adolescent del meu institut va publicar al *tuenti* la conversa, aconseguida de manera fraudulenta, entre la seua xicota i un ex d'ella en la qual quedaven per a veure's. El nuvi "agreujat" titulava l'esdeveniment: "*asi son las putas de hoy en dia se supone k estamos juntos*" i alguns dels comentaris rebuts foren aquestos, transcrits fidelment de l'original: "*kien es mas puta ke las gallinas? dios te mereces algo mejor cariñet :D*", "*peroo esta pivaaa es una zorrónaa nooo? tio no te rayes por una jamba asi!!!, que no merece la pena!!*", "*joder nano, lo ace pa ke veais ke va de moskita muerta y es mas puta ke las gallinas xd*", "*tio son mujeres hay q entenderlo.... si eyas no tontean no son eyas*", etc.

Aquest és un exemple prou clar de com la construcció de la identitat de gènere masculina i femenina és una tasca dinàmica, relacional i col·lectiva on les normes del grup, l'lit afectiu i protector durant l'adolescència, aniran configurant un marc aparentment homogeni a partir de la interacció entre la pròpia conducta, la percepció del comportament dels altres membres i la comunicació entre els i les integrants del col·lectiu.

En aquest marc, que un jove espie la seua parella i publique una conversa privada per a escarni públic es considera "normal", i que la resta de gent se senta en el dret de consolar el xic insultant-la a ella, també es veu bé perquè la xica "s'ho ha buscat" en eixir-se'n dels límits del que és desitjable per a la feminitat tradicional. Així, el qualificatiu "puta" serveix per a controlar la sexualitat de les dones, tot i que la llista d'insults és llarga, com es veu en les interaccions següents pel *tuenti* d'alumnat de primer d'ESO.

Alguns dels meus alumnes de 12 anys es tractaven així quan un d'ells va penjar una foto seua: "*k rata*", "*Bujarra, lloraste al mirarte en el espejo, se rompió y te cortaste no?*", "*k cerda te hs hecho una paja muy deprisada xd*", "*no: le an violado y le an dejado el orto como a una puta jajajajaj xd*". A un alumne que tenia moltes amigues i gestos delicats, li deien: "*Adriana come poyas grandes que le encantan*".

Altres mantenien aquest diàleg sobre la foto d'una xica anònima despullada:

Alejo: *ojalá me la mame pero bien bien esa cerda.*

Oriol: *Ostia Yo Kiero Una Asi En Mi Cuarto Xd.*

Alejo: *¿Y quien no? XD.*

Oriol: *A Saber Pero Kn No La Kiera Es Gilipollas.*

Alejo: *Es to marica/bujarra/rata/cerda.*

Oriol: *k buena staaaaaa”.*

Alejo: *yo me estoy pajeando ahora mismo!*

Alejo: *De hecho, estoy escribiendo con una sola mano XD.*

Oriol: *k cerdaaa.*

Alejo: *Ya ves LOL*

Oriol: *si kieres cascartela mira red tube.*

Alejo: *de hecho, ahora mismo estoy justamente viendo esa página XD”*

Una alumna inventava que tenia xicot i posava al seu estat: *“te kiero muxo eres el mejor de todos lo xico ke e tenido en la vida y 100pre te kerre 100estaras en mi corazon ere mi vida”*. Després rebia els comentaris de menyspreu d'alguns xics de la classe: *“tonta, mongola, con lo fea que eres, seguro que si encuentras a alguien es más feo que tu...”*

Mar i Bego conversaven sobre el desig de tindre parella:

Bego: *jajajaaj tengo ganas de tener noviio de besarme, de cogerle de la manoo.*

Mar: *yo tambn.*

Bego: *de abrazarle de todooo.*

Mar: *””(ya somos 2.*

Bego: *:((((joer voi a llorar esq necesiito a alguien a qn amar collins si rimam y todo.*

Mar: *pero no quiero tener 1 relacion d un dia yo tambn necesito alguien*

en que apoyarme en que abrazaa en que m de la manoo en besar a alguieen.

Bego: *en llorarle en su ombro cada vez q estas triste.*

Mar: *sii +.+ me siento sola :ss.*

Bego: *m voy a poner en el estado la frase k dije antes k rimaba.*

Mar: *yo no puc todos m dirian joer q pesada niñaa T.T.*

Bego: *io tambn por?? q les den a todos los demas.*

Mar: *pk siempre estoy con lo d q quiero un novioo.*

Bego: *tu haces lo q te de la ganaaa tu y todo el mundoo.*

Mar: *pero esq es verdad como quieres q me sienteee???*
si todos con los q hablo aiis quiero ver a mi novioo quiero un monton a mi xicoo etcetc.

Bego: *ia lo seee i como crees k me siento io en todos los putos estados veo un te quiero menos en el mio.*

Mar: *el mio tampoco :''''''''''(*

Bego: *no les hagas caso.*

Mar: *eso es lo q intentoo.*

Bego: *:(*

Mar: *y los q rompen m dan una pena pk desearia tener uno yoo en quien apoyarmee cuando este triste.*

Bego: *ia.... joder.*

El primer que podem dir d'aquestos exemples és que la sexualitat és fonamental en la configuració de la identitat de gènere, i per això l'activitat sexual, afectiva i expressiva de les persones s'ha de vigilar i corregir si se'n va del carril tradicional. I una manera de fer-ho, com hem vist, és l'insult. *Put*a (*guarra, zorra...*) per sexual; *bollera* (*tortillera, marimacho...*) per lesbiana i masculina; gorda (foca, lletja, *friki...*) per no seguir els patrons de

bellesa; gallina (*nenaza*, covard...) per no relacionar-se competint, demostrant força o per plorar; *maricó* (*bujarra*, *amanerat*...) per ser homosexual, afectuós amb altres homes o no tindre ploma heterosexual; *travelo* per transsexual, és a dir, per ser una “còpia dolenta” d'un suposat original, etc.

En l'educació tradicional, a les xiques se les vol “protegir” del sexe (heterosexual i coital). Se'ls ensenya que el sexe és perillós pels embarassos i perquè els xics no són de fiar, menteixen i tenen una sexualitat incontrolable (“Tots volen el mateix”). Se les educa també en la por a patir una agressió sexual per part d'un desconegut i els missatges d'alerta són constants (“Que t'acompanye algú, fes-me una perduda, torneu juntes, agafeu un taxi...”). Es tracta d'una por que no es correspon amb la realitat, ja que la major part de les agressions sexuals patides per les dones es produeixen en entorns suposadament segurs, i per part d'amics i/o coneguts, però el guió de la por és constantment alimentat per les pel·lícules, per les intimidacions patides al carrer, pels comentaris obscens, per les floretes, etc. I encara que és molt més comú que una família reba una telefonada de l'hospital perquè el fill adolescent ha patit un accident (per excés d'alcohol, conducta arriscada, una brega amb un altre xic, etc.), en general els xics gaudeixen de més llibertat de moviments que les xiques i el carrer i la nit continuen sent espais de llibertat masculins des de ben jovenets.

El guió de la por i els missatges d'alerta, sempre en negatiu, sovintegen també en les xarxes socials (“*¡sexting, no lo produzcas!*”, “*no desnudes tu cuerpo en las redes sociales, mereces respeto*”), de manera semblant al clàssic “no et poses una falda tan curta que provocaràs!”. Es tracta d'un discurs que responsabilitza més a qui produeix el contingut (en un context privat i de confiança) que a qui el fa circular sense el consentiment de la persona afectada, és a dir, que es posa més l'èmfasi a limitar la llibertat de les dones que a perseguir la violència.

Malgrat el perill que, pel que sembla, suposen els barons per a les dones, la socialització en l'amor romàntic converteix en central trobar parella, i fins i tot estar enamorada sol ser un requisit per a la sexualitat. Les

xiques creuen que el seu benestar depèn de l'altra persona i el sistema està tan depurat que fa que les xiques hagen de cobrir les necessitats masculines sense que ells pensen que tenen necessitats, perquè això entraria en contradicció amb el model d'independència de la masculinitat tradicional. Per tant, per a les xiques, que les estimen i sentir-se desitjades esdevé una tasca fonamental per a la qual despleguen una gran quantitat de recursos de seducció. Tanmateix, el treball és doble i contradictori. Per un costat cal seduir, és a dir, despertar l'interés dels xics i acomplir el que Valcàrcel anomena la "Llei de qui agrada", que consisteix a vestir un uniforme de gènere que té brodades tres lletres: Amor, Bellesa i Cura (de l'altre). A les dones se les pressiona perquè acompleixen un model corporal impossible que cada vegada va conquistant més parts del cos. Un exemple d'això és l'augment de cirurgies genitals, amb operacions per a retallar els llavis vulvars, reconstruir l'himen, "rejovenir" la vagina, etc. Per l'altre costat, cal limitar perquè "ells no es poden controlar", encara que si se'n passen els diuen *estretes*, si no limiten prou els diuen *guarres*, i *escalfabraguetes* si els "deixen a mitges" o, com deia un alumne, "no es mengen el que escalfen".

L'educació de les xiques està basada, doncs, en la sobredimensió del romanticisme però també en l'aprenentatge de la maternitat. És una sexualitat més lligada a la cura aliena que a la pròpia. Des de menudes s'ensenya les xiquetes a ser mares i a tindre "cura de". No són educades per a viure el sexe i el plaer a partir de les sensacions que desperta tot el cos, i la falta de permís social per a l'autoexploració converteix la sexualitat en una pràctica alienada (Simón, 2010)¹ pressionada pel desig dels xics, pel model de sexualitat (coital i androcèntric) i pel model de dona al qual han d'assemblar-se per a ser acceptades socialment.

Les xiques sabran des de molt xicotetes que tenen ovaris i un úter que albergarà un nadó, però solen desconèixer –i els xics també– que tenen un clítoris que només serveix per a donar-los plaer. Elles no són animades a explorar-se els genitals, només a netejar-los, o a depilar-los, perquè

---

¹ Simón, Elena (2010): *La igualdad también se aprende. Cuestión de coeducación*. Madrid: Ed. Narcea.

suposadament són bruts i fan mala olor (“a peix”)². A la dificultat d’accedir-hi, si no és amb un espill, s’hi afegeix la d’identificar l’excitació (lubrificació, erecció del clitoris, augment vaginal...) i la falta de permís social per a mirar-los o parlar-ne amb les iguals. Conseqüència d’això és que la masturbació femenina continua sent un tema tabú i la relació de les xiques amb els seus genitals no és ni molt menys tan natural com la dels xics amb els seus.

Els xics reben, en canvi, menys educació sexual que les xiques (“Si vols condons, me’n demanes!”) però se’ls reconeix la sexualitat; en ells el sexe és natural (una necessitat) i creixen sentint que tenen dret al plaer. A més, com abans hem comentat, es pensa que són molt sexuals i que no es poden controlar (“Ja diran elles que no”). Ejaculacions i pol·lucions són ben acceptades i considerades signes de virilitat i de maduresa. La relació amb el seu cos i amb els seus genitals és de major acceptació que en el cas de les xiques. Del seu cos els n’han parlat de forma general: fort, musculós, prim, guapo... però tenen clar que posseeixen un penis que serà celebrat socialment, fins i tot en les ecografies (“És un baró, i quina ferramenta se li veu...!”). Pel que fa a la sexualitat, el sexe és viscut com una demostració de masculinitat i de potència, mesurada per la grandària del penis, la durada de l’erecció, el nombre de coits i la quantitat de parelles sexuals.

Patriarcat i educació emocional

La societat patriarcal ha dividit les persones segons el sexe genital, i els ha assignat rols i identitats distintes i desiguals amb l’objectiu de mantindre els privilegis de la masculinitat tradicional, un model que es basa en una triple negació: no ser un xiquet, no ser homosexual i no ser una dona. Als xics, se’ls pressiona perquè isquen de les falces de la mare, perquè juguen a coses masculines i demostren que són forts, valents i competitius. Se’ls anima a amagar els sentiments, les pors i les inseguretats, i l’única via que no qüestiona la masculinitat i els permet “tocar-se” o demostrar-se afecte és la brega o les habituals bescolrades adolescents.

---

² Campanya “*Me huele el chichi a canela*”, de *Mujeres imperfectas*, contra l’anunci d’Evax que promet eliminar l’olor menstrual. <http://youtu.be/bl3KL4nOdEU>

No ser un xiquet significa autosuficiència i independència (també emocionalment), autocontrol (repressió dels sentiments, del dolor, de la por...), desconfiança (no obrir-se, no demanar ajuda...), cerca d'èxit i de poder (ambició, competitivitat, egocentrisme), etc. L'objectiu és “fer-se a un mateix”, proposta que connecta amb l'individualisme de la modernitat.

L'homosexualitat queda també fora de la frontera de la masculinitat hegemònica perquè subverteix el desig eròtic. La masculinitat hegemònica requereix ostentació d'heterosexualitat; per aquest motiu, l'espai escolar adolescent és tremendament hostil amb els barons homosexuals, o els que aparenten ser-ho, considerats com a masculinitats devaluades.

L'última de les negacions és fruit de la misogínia. Quan l'entrenador de futbol del meu alumnat vol motivar-los, els diu “no juguéis como putas nenas”, i és perquè els homes “de veritat” són més que les dones. La seguretat personal, sempre en tensió i en lluita contra altres barons, se sent recompensada en saber que les dones estan per baix i garanteixen “el descans del guerrer”.

Les identitats de gènere masculina i femenina estan estretament relacionades amb l'ancestral divisió del món en dos espais: el públic i social (el treball, la política, la guerra...) –reservat als homes i hipervalorat–, i el privat (la casa, les criatures, la cura...), personal i intern, reservat a les dones i infravalorat. Aquesta dualitat ensenya cada persona a identificar-se amb la meitat dels valors i amb la meitat dels problemes, i està en la base del model de domini-submissió: als homes se'ls identifica amb la independència, la violència, el domini i la falta d'empatia; a les dones, amb la dependència, la debilitat, la submissió i la passivitat (Díaz-Aguado, 2009)³.

Un dels àmbits més limitats per aquest dualisme és el desenvolupament emocional, perquè es retalla el repertori d'estratègies emocionals dels homes i de les dones en permetre que els xics només exterioritzen la ira i l'hostilitat, i en educar les xiques per a pensar sobre les emocions, posar-se en el lloc dels altres i plorar.

---

³ Díaz-Aguado, M. José (2009): “Convivencia escolar y prevención de la violencia de género desde una perspectiva integral”. *CEE Participación Educativa*, 11, julio 2009, pp. 59-72.

De les quatre emocions bàsiques (ira-ràbia, por, tristesa i alegria), que humans i mamífers superiors compartim, els barons només poden mostrar-ne dos: la ira i l'alegria. Des de ben menuts –els xiquets de 6 anys ja han après a ocultar les emocions– els sentiments de por, inseguretat, frustració, tristesa, impotència s'amaguen perquè van en contra del model dominant. Aquesta ocultació suposa viure d'esquenes a la pròpia realitat afectiva, fet que provoca que els homes tinguen dificultats per a identificar els sentiments i explicar el que els passa. En la vida pública, per a la qual s'han especialitzat, l'autoconeixement del món afectivoemocional no és important.

La castració afectiva porta a una fragilitat i inseguretat interiors, a l'esclavatge dels estereotips –a falta de l'escolta interior– i a la transformació de la por i la inseguretat en ràbia i violència. Els imperatius de la masculinitat requereixen demostració constant; la incapacitat de passar la prova o simplement l'amenaça del fracàs, porten molts homes a l'aïllament, la ira o l'autoagressió. I des d'aquest estat emocional, la violència esdevé un mecanisme compensatori per a restablir l'equilibri (Kaufman, 1999)⁴.

Fruit d'aquesta socialització desequilibrada i injusta, homes i dones tenen vides emocionals i sexuals diferents i una manera distinta de relacionar-se amb el seu jo interior, amb el seu cos i amb les altres persones. Malauradament, les pautes educatives de l'actualitat no porten camí de revertir les desigualtats sinó més aviat el contrari.

Pel que fa a les xiques, el guió de la por amb el qual han d'actuar no sols no soluciona la violència sinó que els retalla la llibertat i el plaer i les exposa a més perills. Pel que fa als xics, naturalitza la violència.

En primer lloc, els missatges d'alerta, tot i ser recomanacions fetes amb la millor de les intencions, només donen com a solució que les xiques deixen de fer coses (tornar abans, no portar determinada roba, no anar a certs llocs, no beure...), la qual cosa implica retallar la seua llibertat i negar-los el dret a estar soles o a fer coses soles, i reforça també la creença que

---

⁴ Kaufman, Michael: "La siete P's de la violencia de los hombres". 1999.
<http://www.michaelkaufman.com/articulos/>

necessiten la protecció d'una altra persona. Brownmiller⁵ explica que les violacions no són producte d'individus aïllats sinó un mecanisme patriarcal per a condicionar el funcionament quotidià de les dones i limitar la seua autonomia i la seua llibertat sexual. Mostra d'això és que quan pateixen una agressió, se les culpa per haver trencat el model de feminitat tradicional.

La segona de les conseqüències és la falta de plaer. La pressió pel físic provoca una gran autoexigència i desajusta l'autoestima, i és difícil gaudir d'un cos ple de complexos. A més, l'amor romàntic converteix el sexe en un sacrifici (el deute conjugal d'abans), i per amor suportaran relacions possessives, amb nuvis que no respecten la seua llibertat perquè "l'amor ho pot tot" i "per amor, ells canviaran". L'educació per a la maternitat suposa també la cura de l'altre i l'oblit d'una mateixa. I així, sense l'alè social que les anime a la curiositat, el més normal és créixer sentint que no tenen dret a rebre ni a reclamar el plaer i hauran d'esperar el xic (el príncep blau) que les descobreisca.

La tercera de les conseqüències és l'augment del perill. Les xiques estan alerta davant de les violacions tradicionals i desarmades per a enfrontar i fins i tot reconèixer les que es produeixen en entorns suposadament segurs, amb un nuvi, amant o marit, i que són en realitat les més freqüents. En un estudi realitzat a la Universitat de Salamanca (2004) amb estudiants de secundària i universitàries (19,7 anys de mitja), el 41% de les entrevistades va tindre sexe no desitjat sota coacció (17%, relacions coitals); i el 68%, en més d'una ocasió. L'estratègia masculina més comuna va ser la pressió verbal, sobretot el xantatge i la mentida, i el context en el qual es produïren més agressions va ser el de l'amistat.

La darrera conseqüència és que la representació constant de la violència sexual dels homes sobre les dones serveix per a sostindre el mite que la sexualitat masculina és perillosa i incontrolable per naturalesa. I que la violència masculina és natural. A ells tampoc se'ls alerta dels perills reals, derivats sobretot d'un model de masculinitat tradicional que minimitza els riscos i considera natural la violència com a manera de resoldre els conflictes i de comportar-se.

---

⁵ Brownmiller, Susan (1981): *Contra nuestra voluntad*. Barcelona: Planeta.

Dificultats

En general, la gent jove no veu la desigualtat; se'n desentén o la viu com un problema que tenen les dones. Les noves formes de masclisme no es basen tant en la idea de la superioritat masculina sinó en la necessitat de la unió masculina com a defensa davant de l'avanç de les dones i de les discriminacions patides suposadament pels homes per part dels poders públics. Es pensa, doncs, que el feminisme és el contrari del masclisme i s'interpreta com una amenaça ja que, amb les reivindicacions feministes, les dones guanyen i els homes perden. Un jove comentava:

Yo no soy machista ni nada pero la realidad es que en estos momentos las mujeres están por encima, no les puedes ni levantar la mano (...) te cae mayor pena por matar a una mujer que a un hombre (...) y se supone que ante la ley todos somos iguales (...) Yo no quiero machismo pero tampoco que las mujeres sean más.

Aquesta nova misogínia constitueix una minoria, com també ho és el grup dels homes igualitaris. Entremig, una majoria d'homes joves i adults oscil·la entre l'acceptació de la igualtat, que veuen com a inevitable, i els esforços perquè aquesta els afecte el menys possible (García, 2009)⁶.

Les xiques joves, amb més referents de dones amb identitats autònomes i igualitàries, es debaten entre el model tradicional vigent i amb missatges renovats, i el model de dona independent, fruit del treball de generacions de dones. Però a l'hora de mantindre vincles afectius heterosexuels, l'escassetesa de barons igualitaris redueix les opcions a dos: o bé no tindre parella i quedar-se fora del grup d'èxit o assumir que no es pot fer res i que els "xics són així (encara que amb mi, canviarà!)". Tampoc identifiquen les noves formes de masclisme i se senten desorientades en haver de respondre-hi com si no hi haguera discriminació.

---

⁶ García, Antonio (2009): "Proceso de socialización masculino. Los hombres jóvenes creamos" y "Intervención con jóvenes desde una perspectiva integral de género". Curso Virtual: Intervención con hombres, construyendo igualdad, AHIGE.

La rivalitat entre les xiques, potenciada des de moltes instàncies, dificulta també l'aliança contra el masclisme. Alguns missatges del *tuenti* en els murs de les xiques mostren al mateix temps romanticisme i rivalitat:

- *“Ten cuidado con las maquinas tragaperras, no te vayan a tragar”.*
- *“Tia, eres tan facil que te llaman la tabla del cero ;)”*
- *“Muy poca correa, para tanta perra suelta!”*
- *“Algún dia volveré a ser tan tuya que seré parte de tí”.*
- *“Paso de palabras para pedirte que me quieras. Porque cada día sin tí, es un siglo de tortura”.*
- *“Yo tratando de disimular mis penas, callándome un te quiero de cada tres”.*

Par altra banda, els xics joves no tenen models alternatius al masclista tradicional. Els falten els referents i les habilitats concretes per a relacionar-se amb igualtat. No han reflexionat sobre el gènere, i pensen que no els afecta i que ells no tenen cap problema (“Les ties es piquen per tot i veuen masclisme on no hi ha res”). L'avanç de les dones els genera inseguretat. Se senten culpabilitzats pel discurs de la igualtat, i això els fa ser molt receptius als missatges masclistes, que els reforcen, els donen seguretat i no els culpabilitzen. (García, 2009)

A més, el model els proporciona beneficis. Un de molt evident és la desresponsabilització de la igualtat, considerat un problema de les dones, i el manteniment de les prerrogatives, és a dir, del dret a ser respectats i cuidats per les dones i que elles s'encarreguin de les tasques domèstiques.

En el context escolar, buscar la popularitat va unit a l'adhesió a una forma de masculinitat acceptable o prestigiosa. Hi ha masculinitats que triomfen, i reben la validació del grup, i masculinitats que no. L'acceptació i la sensació de pertànyer al grup dominant és un guany tan valorat que un xic serà capaç de qualsevol cosa. Altres beneficis són: el lideratge, la descàrrega d'adrenalina, el poder, la superioritat (sobre les dones, els homosexuals, els homes “dèbils”...) i, un dels més importants, l'èxit amb les xiques.

Els models vigents d'atracció es corresponen amb els arquetipus tradicionals de masculinitat i feminitat, i això significa que els més xulets i masclistes sempre lliguen. Les xiques heterosexuales viuen en la contradicció de l'ideal romàntic amorós i l'atracció pel xic "dolent". Quan se'ls pregunta com els agraden els xics responen: "que no pense que sempre té la raó", "que no canvie quan hi ha amics", "que em respecte", "que m'escolte", "que no crega que ha d'anar demostrant res", però en la realitat se senten atretes per masculinitats hegemòniques.

Estratègies

Pel que fa als xics, el missatge ha de ser clar: l'enemic comú és el masclisme. Els lleva llibertat i capacitat de desenvolupament personal. És injust i incompatible amb els Drets Humans i té uns costos molt alts. Acomplir els manaments de gènere ("deixa de ser un xiquet", "no faces coses de xiques", "no sigues maricó"...) no és fàcil ja que els xics no naixen així si no que per a poder ser com el model es requereix una bona dosi de violència: contra un mateix, contra els iguals i contra les dones (Bonino, 2001)⁷.

Contra un mateix: significa prendre el cos com a arma i la persona com a guerrer ("Sigues fort, valent; aguanta, no hi ha dolor!"). Les pràctiques de risc (accidents, drogues, no utilització del preservatiu...), les baralles o els hàbits alimentaris poc saludables, en són exemples. La fantasia d'invulnerabilitat alimenta la temeritat i el menyspreu del perill ("a mi no em passarà"). I efectivament, als herois de les pel·lícules mai els passa res, però els que en la vida real pretenen ser-ho, acaben sovint a l'hospital.

Contra els iguals: la violència es manifesta a través de la cultura de la baralla i de l'insult, amb la bel·licositat heroica ("Defensa't atacant") i amb l'acceptació de la cultura de la humiliació on només "es guanya o es perd". El manament de gènere de la masculinitat tradicional impedeix als homes intimar de veritat amb altres barons i se solen mantindre relacions

---

⁷ Bonino, Luís (2001): "La masculinidad tradicional, obstáculo a la educación en igualdad". <http://www.luisbonino.com/pdf/masculinidad%20igualdad%20educacion.pdf>

superficials on no es parla de les coses que realment preocupen sinó de política, esports o sexe.

Contra les dones: és una violència que els allunya de qualsevol característica femenina i que boicoteja el desig d'igualtat d'aquestes. Portat a l'extrem, és la violència masclista contra les parelles o exparelles. Val la pena mantindre el poder amb violència a costa de la por de l'altra?

Els homes i totes les persones han de saber que la violència no és natural. Que allò natural és la cura i l'autoprotecció. Que hi ha moltes maneres de ser home i que cal reivindicar la llibertat de ser home i femení, home i cuidador, home i afectiu, home i antifutbol, home i homosexual... I cal plantar cara al masclista de torn perquè oprimeix les dones però també els homes que són diferents.

I cal fer atractiva la igualtat i les persones que l'exerceixen i apoderar a qui la practica, neutralitzant els masclistes i allunyant del masclisme els indecisos. Calen espais, xarxes de joves, que reflexionen i qüestionen la identitat masculina i com els afecten els missatges de la família, dels mitjans de comunicació...; que es pregunten per què es necessita ser violent (simbòlica o materialment), les raons que els porten a demostrar permanentment l'homenia, etc.

Pel que fa a les xiques, cal apoderar-les, animar-les a la sororitat i revertir l'ablació mental que els impedeix viure la sexualitat amb llibertat. El desinterès mil·lenari de la ciència pel plaer femení i les creences populars contradictòries ("les dones són multiorgàsmiques" front a "a les dones els costa arribar a l'orgasme") estan deixant pas a investigacions científiques que mostren tot el potencial eròtic femení castrat pels manaments socials patriarcals i pel model sexual hegemònic⁸.

També cal trencar mites i afirmar que els xics no estan més necessitats sexualment que les xiques i que es poden controlar perfectament. Que no es perd el dret a dir que no quan ja s'ha arribat a un punt determinat. Que el

---

⁸ "Le clitoris, ce cher inconnu", Michèle Dominici, 2003. the-clitoris.com.

consentiment es pot revocar en qualsevol moment si la relació ha deixat d'agradar, etc.

Cal també identificar la violència quotidiana, la que es pateix al carrer, al treball, a la família, a l'escola, als transports públics...; una violència que debilita i que s'ha de denunciar⁹. I s'han de mostrar els riscos reals, derivats sobretot de les persones de l'entorn immediat, no de l'exercici de llibertat d'anar soles o per carrers solitaris; es pot educar amb cursos d'autodefensa feminista que barregen tècniques físiques i apoderadores.

Cal, evidentment, identificar els costos del model amorós romàntic i tradicional i aconseguir que no tinguin pràctiques de risc emocional ("Ho fem sense condó perquè l'estime"; "fingisc l'orgasme perquè no se senta malament", "tenim sexe perquè no s'enfade", etc.) És important també tindre en compte l'especificitat d'un primer amor adolescent, amb el perill de pensar que emocions tan intenses mai ningú ens les podrà fer sentir i que duraran sempre, encara que normalment la relació té data de caducitat. També s'ha de parlar del desamor, ja que, de la mateixa manera que l'amor ens ompli, el desamor ens buida i aquest forat pot ser molt dolorós (Oliveira, 1997)¹⁰.

I finalment, per anar acabant, cal mostrar les potencialitats de les xarxes socials, no sols els riscos, perquè allà es poden generar continguts alternatius on es visibilitzen per exemple altres models corporals (*Gordazine*¹¹, *Poderío femenino*¹²), o dones que puguen ser referents positius i feministes (*Mi novio me controla lo normal*, *Norma Jean Magazine*, *Proyecto Kalho*, *Factoria Lila*, *Pikara Magazine*, *Beldur Barik*, etc.). Hem d'apropar-nos a les xiques donant missatges positius: "el teu cos és teu i tens dret a decidir què fer amb ell, com vestir-te i com mostrar-te". Tenim dret al plaer, a ocupar l'espai públic i a viure sense violència.

---

⁹ És molt interessant la campanya "El cazador cazado" d'Alicia Murillo.

¹⁰ Oliveira, Mercedes (1997): *La educación sentimental. Una propuesta para adolescentes*. Icaria, Barcelona.

¹¹ *Gordazine*: <http://gordazine.tumblr.com/>.

¹² *Poderío femenino*: <http://poderiofemenino.blogspot.com.es/>